

zocht in volstrekte solidariteit met mensen die — door wat voor systeem ook — lijden moeten, er onder gehouden worden. In plaats van de keuze tussen goed en kwaad verdedigde hij het christendom als kiezen vóór de kleine tegen de grote, vóór de zwakke tegen de sterke, vóór de arme tegen de rijke. En dat onvoorwaardelijk, dat wil zeggen ongeacht de vraag of hij die ónder en áchter ligt ook „fouten” maakt of er een „verkeerd” systeem op nahoudt. Alleen zo kom je er namelijk achter wat goed is! Dit gesprek uit 1948 heeft de Wereldraad nooit voortgezet. Tot mijn teleurstelling ook in 1981 niet, weer in Amsterdam. Wat ik meemaakte was een aantal goedwillende christenen overal vandaan die zich door deskundigen lieten uitleggen hoe de wapenwedloop in elkaar zit: anders kun je als kerk er niet over meepraten. Ik acht dit een grote vergissing: er waren wel christenen bij elkaar maar de kerk was er niet. Tijdens de zittingen bleek dan ook telkens dat vraag en antwoord op verschillende golfengete lagen, men praatte langs elkaar heen.

Dat komt omdat je als kerk niet de opdracht hebt om deskundige in wapenvraagstukken te zijn. Als kerk heb je wel de opdracht om precies te weten wie in deze zaak aan 't kortste eind trekt en wat je moet doen om de zwakste partij terzijde te staan. Kennis van oorlogsmechanismen is dan natuurlijk nodig maar dan zuiver en alleen vanuit deze optiek, en dáár heb je dan deskundigen voor om hen déze vragen te stellen. De Wereldraad kwam dan ook niet verder dan weer eens te herhalen dat kernwapens zondig zijn en dat er diverse vredesvoorstellen liggen die toegejuicht moeten worden. Wát een gemiste kans eigenlijk. Met deze constatering wordt namelijk niemand verder geholpen. Wat wel had kunnen helpen is een nauwgezet berekenen van de kosten van de vredestoren! Voor alle partijen!

De vraag naar wat er nationaal en internationaal gebeuren zou als men de wapenwedloop stop zou zetten, de geldkraan dicht dus en verder voorlopig nog niets. Wat betekent dit voor de werkgelegenheid, van wetenschappers en wapenfabrikanten, bij voorbeeld? En wat voor sociale, economische, politieke, financiële en ook kerkelijke maatregelen zouden er dan getroffen moeten worden? En hoeveel tijd heb je hiervoor nodig: een vijfjarenplan voordat het tot daadwerkelijk stoppen zou kunnen komen, of kan het morgen omdat het vandaag moet?

Aan deze — eerste — vragen kwam men niet toe. Laat staan dat men luid en duidelijk uitsprak dat alle vreemde bases uit alle landen ter wereld op staande voet hebben te verdwijnen! En wat dát dan weer met zich mee zou brengen.

Dat men „onbeantwoorde vragen”, zoals iemand uit India het zei, liet liggen komt volgens mij voort uit het hardnekkig blijven uitgaan van de vooronderstelling dat Amerika en Rusland gelijkwaardige grootmachten zijn: de evenwichtsmythe die ons in slaap sust. Waar de werkelijke macht ligt — bij het rijke Westen, toch nog wel, — bleef bewust (?) in nevelen gehuld. Domweg genegeerd werd het onomstotelijke feit dat het enige waarin Rusland en Amerika gelijk zijn het vermogen is om elkaar en de rest van de wereld op te blazen! Verder is er op alle gebied — ook militair — een Russische achterstand, die nooit ingehaald kan worden. Waarom gaat men dit angstvallig uit de weg? Hoe kan men zo eigenlijk vruchtbaar met elkaar praten? Daarom: de kerk was er niet!

Theologiseren en kerkelijk bezig-zijn zonder de machtsvraag te stellen acht ik onmogelijk, een ijdel gebruik van de naam. Met alle goede bedoelingen is de kleine dan — weer, als steeds — de dupe. Het is ethisch en religieus dan ook ontoelaatbaar om van een kleine hetzelfde te vragen als van een grote. Mijns inziens is dat ook de fout van het IKV: het over één kam scheren van de zogenaamde grootmachten. Alleen al het feit dat wij het goed hebben en anderen het slecht hebben moet ons, als kerk, te denken geven. De superioriteit van het Westen op de rest van de wereld en met name Rusland, droop er in de hoorzittingen duimendik vanaf. Omdat we dat zo vanzelfsprekend vinden valt het ons niet op, maar het is wel beschamend. Enkele voorbeelden van de manier van vragen. „Waarom is Rusland niet open en eerlijk met cijfers over bewapening terwijl wij wel opening van zaken geven?” Het uiterst bescheiden antwoord van Arbatov: „Toen wij de zwakste partij waren deden we geheimzinnig (uit lijfsbehoud! L.R.) maar op Salt I en II gaven

we toch opening van zaken”, werd, als signaal, niet opgepakt. Integendeel, men bleef superieur over de ander heen lopen, in het nette natuurlijk, maar wel heel duidelijk. Nog zo'n vraag: „Wij Westerse staten stellen steeds controle voor... waarom willen jullie dat nooit?”, er volmaakt aan voorbijgaand dat Rusland uit en te treure er op aandringt dat er geïnspecteerd zal worden, maar dan wel: eerst feitelijke ontwapening! En niet: eerst controle en dan ontwapenen, zoals de Amerikanen dat hardnekkig blijven eisen! (Ja, logisch, als jij de sterkere bent!).

Begrijpen we dan werkelijk niet dat een land dat op alle fronten achter ligt het zich niet permitteren kan om inspectie = spionage toe te staan als er niet eerst daadwerkelijk en wederzijds ontwapend is? Het rijke Westen, dat al driemaal over Rusland is heengewalst en openlijk dreigt het weer te zullen doen, is immers niet te vertrouwen! Of dacht u werkelijk van wel? Wie heeft er in de geschiedenis eigenlijk aanleiding gegeven om gewantwoord te worden? Wanneer was Rusland ooit hier om alles te vernietigen en met atoombommen te gooien zoals in 1945 in Japan is gebeurd door... het Westen? En toch maar blijven drammen: „Wij hebben in het Westen een oppositionele (!) vredesbeweging, bij ons kan dat, waarom bij jullie niet?” (Ook hierin zijn we superieur!) „Bij ons heeft het volk wat in te brengen (o, ja?? L.R.), waarom is dat bij jullie niet zo?” Als een dreinende motregen viel dit op de mensen van achter het IJzeren Gordijn.

„Wij zijn eerlijk, en zeggen de dingen open, waarom doen jullie dat niet?” Samenvattend: in alles zijn wij superieur... wat is daarop jullie antwoord? De tranen springen in je ogen als je merkt hoe weinig zelfkritiek we hebben en hoe de vraag naar de eigenlijke oorzaak van de ellende in Rusland en elders ter wereld omzeild wordt. Wij hebben wind gezaaid en oogsten nu de storm: wat verbaast gij u als of gij iets wonderlijks overkwam!

Is dit kerk-zijn??

Het hele gebeuren voltrok zich dan ook buiten het gewone leven om, elitair. De gewone mensen weten het namelijk maar al te goed dat als er echt gepraat moet worden dit alleen kan als de machtsfaktor op tafel komt. Alleen zó krijgen onder- en achterliggenden — misschien — een eerlijke kans.

Of kan het niet op deze wereld, echt eerlijk zijn... omdat het lot van volken op het spel staat!? Laten we dat dan zeggen, om ons door de volken zelf verontwaardigd tot de orde te laten roepen.

Een kerk die kerk wil zijn zal op de machtsvraag een onduidelijk antwoord willen hebben — als ze die uit zichzelf al niet weet —, en van daaruit haar eigen aandeel in de verloederding op zich nemen. Ze zal niet meer met het vingertje wijzen naar „de grootmachten”, ze zal haar eigen rol in het machts spel op het spoor moeten zien te komen en die rol konkreet voor God en mensen belijden.

Alleen zo kan er vrede zijn over alle muren heen, al het andere blijft lippendienst. De onrechtvaardige verdeling van macht, inkomen en kennis moet de wereld uit, te beginnen met de erkenning van eigen usurpatie in dit opzicht. Dat wij het goed hebben en de rest van de wereld slecht is namelijk geen lot maar schuld: wij eisen namelijk alom de overname van ons systeem, anders doen we geen zaken! In de slotverklaring van de hoorzitting worden we als kerken opgeroepen om onze schuld te belijden zonder er bij te zeggen waaruit die schuld konkreet bestaat. Ook deze oproep blijft hangen in het algemene, er wordt wéér naar twee kanten gekeken, en dat is voor een kerk, die alleen weet heeft van eigen schuld en verder niets, de doodsteek van haar bestaan.”

P.S. Op de hoorzitting was de voertaal: Engels! Met de Engelse taal (en met dollars) kan je immers over heel de wereld terecht. Probeer dat eens met Russisch of roebels. Over „evenwicht” gesproken.

L. Ringnalda